

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ İÇİN REFORM TALEPLERİ

Zeliha Sağlam

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

 Analiz 02

Giriş

İnsan, doğası gereği tehlikelerden uzak olmak ister; yaşamını korumak ve güvenliğini sağlamak için çalışır. Sosyal bir varlık olan insanoğlu korunacak ve bireysel güvenliğini sağlayacak araçları da doğal olarak üretir. İnsanların bir araya gelerek oluştur- maya çalıştığı topluluklar da bu ihtiyacı karşılamak içindir. Çünkü bireysellik insanın içinde bulunduğu doğal durumu sürekli güvensizlik, korku ve bencillik duygularının ağır bastığı bir ortama dönüştürür.

Dünyada meydana gelen savaş, afet, yoksulluk vb. faktörler çıkar odaklı politikalarla birleştiğinde bü- yük sosyal adaletsizlikler ve insani krizlere yol açar. İnsanlığın yaşadığı büyük krizler; do- ğal afetlerin dışındaki sebeplere bakıldığında, silahlanma politi- kaları ile doğru orantılı olarak tüm insanlığı tehdit eder bir boyut kazanmıştır.

Sürekli yeni gerekçeler üreten savaş ve işgal yan- lısı sistem aktörleri aktif bir şekilde yeni kötücül politikalar geliştirmektedir. Tüm bu sebeplerden ötürü insanlar ve toplum- lar kendilerini güvende hissedecek bir birlikteliğe ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası örgütlenmeler de güvenli bir ortam kurma misyonunu üstlenen kurumlar olarak kar- şımıza çıkarlar.

Uluslararası örgütlenmenin ana hedefi çoğu kez, ulusların eylem alanında uyacakları kurallar ve ku- rumları içeren bir rejim ortaya çıkarmaktır. Ulusla- rarası rejim dendiğinde; bazı örgütlerin üstü kapalı olarak alışımlı gözıyla baktıkları ve veri kabul et- tikleri kurallar, süreçler, usuller, işlevler ve davranış kalıpları bütünü anlaşılır.

Teorik olarak her örgütte tüm üyelerin eşit olarak temsil edildikleri bir genel kurul bulunur. Bir or-

İNSAMER
İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

ganın adı ve yetkileri örgütten örgüte değişebilir. Buna ek olarak üyeleri genellikle bu organ tarafından seçilen bir “yürütme kurulu” da bulunur. Fakat Birleşmiş Milletler (BM) örneğinde olduğu gibi bunun yerine, genel kurulca seçilmeyen daimi üyeleri de olan ve genel kurulun bazı konular-daki yetkilerinden çok fazlasına sahip Güvenlik Konseyi türünden organlar da olabilir.¹

Güvenlik Konseyi'nin yapılanmasında, ABD ve Sovyetler Birliği etkin rol oynamıştır. Bu şekilde ortaya çıkan Güvenlik Konseyi, veto hakkına sahip beş daimi ülke (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti) ile BM Genel Kurulu'na seçilen altı geçici üyeden oluşmaktaydı. 1960 ve 1970'li yıllarda yaşanan dekolonizasyon süreciyle bağımsızlığını kazanan onlarca yeni devletin BM'ye katılmasıyla birlikte başlangıçta 51 olan BM üye sayısı ikiye katlanmıştır. Üye sayısının artmasından sonra Güvenlik Konseyi'nin, BM üyelerini adil bir şekilde temsil edemediği yönünde eleştiriler yükselmeye başlamıştır. Bu eleştiriler ve tartışmalar neticesinde 1965 yılında Konsey'de kısmi bir reform yapılarak geçici üye sayısı 6'dan 10'a çıkarılmıştır. Bu değişiklik temsil sorununu biraz daha ötelirken, seçkinler ve ayrıcalıklılar kulübüne yönelik herhangi bir yenilik ve değişiklik getirmemiştir. Konsey bugün 5 daimi ve 10 geçici olmak üzere toplam 15 üyeden oluşmaktadır. Veto imtiyazı kullanılmasa bile bu yetkiyi kullanma tehdidinin yapılması dahi, Konsey'den geçecek kararların daimi ülkelerin istediği formata çekilmesine yetmektedir. Güvenlik Konseyi'nin meşruiyet ve güvenilirlik sorunu ile antidemokratik yapısı her geçen gün daha yüksek sesle tartışılmaktadır. Mevcut statükonun devam etmesini kendi ulusal çıkarları için daha uygun gören daimi üyelerin tutumu, konseyde çoğulcu bir iradenin oluşması önündeki en büyük engeldir. Ancak gelişen ve değişen dünyanın, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra belirlenen ve dünya barışının tesisine yeterli katkıyı sağlamaktan uzak bu güç dengesine etki etmesi ve onu değiştirmesi kaçınılmazdır.²⁵'i daimi 10'u geçici üyeden oluşan BM Güvenlik Konseyi'nin genişletilmesine yönelik reform görüşmeleri yaklaşık 20 yıldır devam etmektedir.³

BM Güvenlik Konseyi'nin kararları, BM şartına göre bağlayıcılık özelliği taşıırken, 193 üyeli Genel Kurul'un kararları ise sadece tavsiye niteliğindedir. Bundan dolayı BM üyeleri içinde Genel Kurul'un yetkilerinin güçlendirilmesini isteyen pek çok ülke vardır.⁴

Bu çalışma BM'nin tanımı ve yapısına kısaca değinirken BM Güvenlik Konseyi yapısı içinde istenen değişikliklere yer vermeyi hedeflemektedir.

Birleşmiş Milletler'in Kısa Tanımı

“Milletler Cemiyeti” 10 Ocak 1920'de 1. Dünya Savaşı'nın ardından kuruldu. Cemiyetin amacı ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmektir. Fakat örgüt amacında başarılı olamadı. Milletler Cemiyeti 1946 yılında dağıldı.

BM, büyük bir tahribat yaratmış korkunç bir savaş sonrasında, uluslararası ilişkileri istikrara kavuşturmak ve barışı daha sağlam temeller üzerine oturtmak için 1945 yılında kuruldu. Günümüzde, söz konusu faaliyetlerine ilave olarak çocuk gelişimi ve sağlığı, çevre koruma, insan hakları, yoksullukla mücadele ve ekonomik kalkınma, tarımsal kalkınma, eğitim, kadın hakları, doğal afet yardımı, atom enerjisinin barışçıl amaçlar için kullanılması, iş ve işçi hakları gibi pek çok alanda çalışmalarını sürdürüyor.⁵

Genel anlamda politik nitelikli uluslararası bir kuruluş olan BM, iktisadi konularla da ilgilenmektedir. Dolayısıyla da çoğu zaman yapıldığı gibi uluslararası iktisadi kuruluşlar çerçevesinde incelenmesi gereken bir yapı olarak görülmekte, işin aslında da bu alanda doğrudan ilgili çeşitli organ alt kuruluşlara sahip bulunmaktadır. Örneğin Dünya Bankası (*World Bank/WB*), Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund/IMF*) ve Dünya Ticaret Örgütü (*World Trade Organization/WTO*) gibi kuruluşlar, özel antlaşmalarla bu örgüte bağlı ihtisas sahibi niteliğindeki kuruluşlardır.⁶

BM'nin dört amacı vardır:

- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak,
- Milletler arasında dostluk ilişkilerini geliştirmek,

- Uluslararası problemlerin çözümü için iş birliği ve insan haklarına saygıya katkı sağlamak,
- Milletlerin eylemlerinde birbirleriyle uyumu sağlayan merkez olmak.

BM, amaçlarına ulaşmak için başlıca şu organları kurmuştur:

Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Uluslararası Adalet Divanı ve Genel Sekreterlik.

BM Genel Kurulu ile Güvenlik Konseyi Arasındaki Görev Farklılığı

BM Genel Kurulu 193 üye devletten oluşur. Bütün öteki organların Genel Kurul'la doğrudan bağlantılı ilişkileri vardır. Mesela Güvenlik Konseyi'nin daimi olmayan üyelerini Genel Kurul seçer. Uluslararası Adalet Divanı'nın üyelerini de Güvenlik Konseyi'yle ortaklaşa belirler ve onaylar. Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerini yine Genel Kurul seçer. Vasi atama veya vesayet rejimini kaldırma Genel Kurul'un yetkisindedir. Genel Kurul kendisine bağlı çalışma grupları ve uzmanlık komiteleri oluşturabilir. Örgütün bütçesini hazırlar, nüfus ve millî gelir kriterlerine göre üyelerin katkı paylarını belirler. Üyeliğe alınma, üyeliği askıya alma, üyelikten atma işlemlerinin nihai onay yeri Genel Kurul'dur. Genel Kurul Güvenlik Konseyi'nin gündeminde olmayan bütün konuları müzakere edebilir, bağlayıcı nitelikte olmayan kararlar alabilir. Güvenlik Konseyi'nde ise Genel Kurul'un aksine sadece Konsey'e üye devletlerin temsilcileri sürekli toplantıya hazır durumdadırlar. Güvenlik Konseyi BM'nin temel kuruluş amacı olan dünya barışını koruma ve sürdürme hedefi için çalışan en önemli ve yetkili organıdır. Güvenlik dışı konularda faaliyet gösteremez. BM Genel Kurulu bir ulusal parlamento, Güvenlik Konseyi ise bir hükümet görüntüsü verdikleri halde bu görünüm aldatıcıdır. Genel Kurul bir parlamento değildir, zira bağlayıcı karar alma ve uluslararası yasalar çıkarma yetkisi yoktur. Sözleşmelerin yürürlüğe girmesi imzacı devletlerin çoğunluğunun onayı ile mümkündür. Nitekim BM Şartı da bu şekilde yürürlüğe

girmiştir. Burada onay makamı ulusal yasama organları, yani iç hukuktur. Güvenlik Konseyi de bir hükümet değildir. Çok farklı çıkarları, siyasal yapıları olan devletlerin oy çokluğuyla kararlar aldıkları bir yürütme kurulu görüntüsündedir. İlgi alanı uluslararası güvenlidir.⁷

BM Güvenlik Konseyi ve İşleyişi

Güvenlik Konseyi BM'nin altı organından -Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslararası Adalet Mahkemesi, Genel Sekreterlik biridir. Güvenlik Konseyi, anlaşma kapsamında uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda birincil sorumluluğa sahiptir. Konseyin beşi daimi -ABD, Çin, Fransa, İngiltere ve Rusya Federasyonu- 10'u Genel Kurul tarafından iki yıllık süre için seçilen 15 üyesi vardır.

Güvenlik Konseyi geçici üyelikleri dağılımı coğrafi formüle göre şu şekildedir:

3 Afrika, 2 Asya, 1 Doğu Avrupa, 2 Latin Amerika,
2 Batı Avrupa.

Geçici ülkeler iki yıllığına BM Genel Kurulu tarafından bölge dağılımı esasına göre seçilmektedir. Bu bölgesel gruplar şunlardır; Avrupa ve diğerleri, Latin Amerika ve Karayipler, Doğu Avrupa, Asya ve Afrika gruplarıdır. Türkiye'nin de içinde yer aldığı Batı Avrupa ve Diğerleri grubunda, coğrafi anlamda Avrupa'da yer alan İsrail, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda da bulunmaktadır. Güvenlik Konseyi'ne geçici üyelikte, her bölge kendi adayını çıkardıktan sonra, bunların seçimi BM Genel Kurulu tarafından onaylanmaktadır.⁸

Her üyenin bir oyu vardır. İdari konulardaki kararlar 15 üyenin 9'unun evet oyuyla alınır. Diğer konularda karar alınabilmesi için beş daimi üyenin tamamının evet oyu dâhil olmak üzere toplam dokuz evet oyu gerekir. Beş daimi üyenin her biri zaman içinde bir şekilde veto hakkını kullanmıştır. Daimi üye söz konusu karara tam olarak katılmadığı ama bu kararı veto etmek istemediği

durumlarda çekimser kalabilir. Böylelikle gerekli dokuz olumlu oyun bulunması durumunda karar alınmasına olanak sağlar. Antlaşma'nın 25'inci Maddesi gereğince, BM'nin tüm üyeleri Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları kabul edip uygulamak zorundadır. BM'nin diğer organları üye ülkelere ancak tavsiyede bulunurken, Konsey'in tek başına Antlaşma'da belirtildiği üzere üye devletlerin uyması gereken kararları alma yetkisi vardır. Beş daimi üyenin birinin görüşülen bir kararı veto etmesi sonucu Konsey hiçbir karar alamaz.

Güvenlik Konseyi'nin Antlaşma'da belirlenen görev ve yetkileri aşağıdaki maddeleri içerir:

- BM ilke ve amaçları çerçevesinde uluslararası barış ve güvenliği korumak,
- Silah üretimini düzenleyici önlemler almak,
- Tarafların sorunlarını barışçıl yollardan çözmeleri için görüşmeye davet etmek,
- Uluslararası uyuşmazlıklara yol açabilecek anlaşmazlıkları ve sorunları araştırmak ve bu sorunların veya maddelerin çözümü için tavsiyede bulunmak,
- Durumun ağırlaşmasını önlemek için ilgili tarafları söz konusu önlemlere uymaya çağırarak,
- Konsey kararlarının etkinliğini arttırmak amacıyla BM üyelerini yaptırım gibi doğrudan şiddet içermeyen Güvenlik Konseyi kararlarına uymaya çağırarak,
- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için güç kullanımına başvurmak veya onay vermek,
- Yerel anlaşmazlıkların bölgesel düzenlemeler aracılığıyla barışçıl yollarla çözümlenmesini teşvik etmek ve bu bölgesel düzenlemelerin BM yetkisi dâhilinde kullanılmasını sağlamak,
- Genel Kurul'a Genel Sekreter ataması konusunda tavsiyede bulunmak ve Kurul'la birlikte Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarını seçmek,
- Uluslararası Adalet Divanı'ndan yasal konularda hukuki rapor talep etmek; BM'ye yeni üye

kabulü konusunda Genel Kurul'a tavsiyede bulunmak.⁹

Barışı tehdit eden bir konunun ortaya çıkması halinde Konsey öncelikli olarak tarafların barışçıl yollarla anlaşmaya varmasını tavsiye eder. Konsey, barışçıl çözüm için ilkeler belirleyebilir. Bazı durumlarda, Konsey'in kendisi araştırma ve arabuluculuk görevini üstlenir; görev dağılımı yapabilir, özel temsilciler atayabilir veya Genel Sekreter'e iyi niyet görevini üstlenmesi çağrısında bulunabilir. Anlaşmazlıkların çatışmaya dönüşmesi halinde Konsey, önceliği çatışmaların en kısa sürede durdurulmasına verir. Bu amaçla ateşkes talebinde bulunabilir. Konsey ayrıca, gerginliği azaltmak, tarafları birbirinden uzak tutmak ve barışçıl çözümlerin aranabileceği huzur ortamını yaratmak için askerî gözlemcileri ve barış güçlerini görevlendirebilir. Antlaşma'nın 7. Maddesi uyarınca Konsey, ekonomik yaptırımlar, askerî ambargo, mali yaptırımlar, seyahat yasağı veya ortak askerî hareket dâhil olmak üzere çeşitli tedbirler alabilir. Konsey, Yugoslavya ve Ruanda'da insanlığa karşı işlenen suçları yargılamak için iki uluslararası ceza mahkemesi kurmuştur. Mahkemeler, Konsey'in yardımcı organlarıdır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de yapılan terörist saldırıları takiben Konsey ayrıca, yardımcı organ olarak Anti-Terörizm Komiteleri'ni kurmuştur.

Bir çalışma grubu 1993 yılından bu yana Güvenlik Konseyi reformu üzerinde hazırlık çalışmaları yapmaktadır.¹⁰ BM'nin bütün üyeleri Güvenlik Konseyi'nin kararlarını kabul etmeye ve uygulamaya razıdır. BM'nin diğer organları üye ülkelere öneri sunarken sadece Güvenlik Konseyi anlaşmaya göre üye ülkelerin uymakla yükümlü olduğu kararları alma yetkisine sahiptir.¹¹

a. BM Güvenlik Konseyi'nde yapısal değişim isteği ve çabaları

Herkes eşittir, bazıları daha eşittir.
George Orwell

BM bünyesinde, özel olarak reform konusyla ilgilenmek üzere kurulmuş olan Açık-Uçlu Çalışma Grubu (*Open-Ended Working Group*)'nun kuruluşundan bu yana geçen sürede BM Güvenlik

Konseyi'nde nasıl ve neden reform yapılması gerektiği tartışılmaktadır. BM nezdinde yapılan tartışmalar, Güvenlik Konseyi reformuna ilişkin başarılı bir dönüşümü gerçekleştirebilmekten uzaktır. Yapılan tartışmalar zamanla kısır döngüye dönüşmüştür. Soğuk Savaş'ta kalan uluslararası yapıdaki değişim tamamlanmadan BM gibi uluslararası kurumlarda yapılan değişikliklerin sona ermesi mümkün görünmemektedir. BM Güvenlik Konseyi reformu ancak bu değişim süreci sonuçlandıktan sonra gerçekleşme imkânı bulabilir. Konuyla ilgili ampirik sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Üye devletler, yapısal bir dönüşümün yaşandığını düşünmektedirler.
2. Mevcut dünya düzeni he- gemoniktir; fakat zayıflayan bir hegemonya söz konusudur.
3. Hegemonik olduğu için, her ne kadar zayıflayan bir hegemonya dahi olsa, içinde karşı-hegemonik potansiyeli de barındırmaktadır.
4. Bu karşı hegemonik potansiyelin yansımaları BM nezdinde, Güvenlik Konseyi reformu tartışmalarında da gözlemlenebilmektedir.
5. Fakat bu karşı-hegemonik potansiyelin henüz bir tarihsel blok oluşturabilecek olgunluğa ulaşmadığı görülmektedir.
6. Tarihsel blok, yapısal dönüşümün yaşandığı ve bunun yeni bir alternatif dünya düzeninin kurulmasına doğru evrildiği noktasında önemli göstergelerden biridir. Bu bağlamda onun eksikliğinin, yapısal dönüşümün tamamlanamamasında da önemli etkenlerden biri olduğu söylenebilir. BM Güvenlik Konseyi reformu konusundaki mevcut durağanlık devam edecek gibi gözükmektedir; çünkü dinamik ve değişim içerisindeki bir yapının içinde yer alan aktörler, yarının güç dengelerinin, yeni bölgesel veya küresel aktörlerinin alacakları durumları görmeden, reform sürecini sonlandırmak, yani o yapının kurumlarında yaşanan değişimi sabitlemek istememektedirler. Bu noktada, üye devletlerden gelen yoğun taleplere bağlı olarak, Güvenlik Konseyi'nin yapısında belki geçici bazı değişimlerin yapılabileceği ileri sü-

rülebilir; fakat bu da büyük çaplı bir değişiklik için değil, ancak bazı küçük ayarlamalar için söz konusu olabilir. Daha geniş kapsamlı bir reform için uluslararası yapının dönüşümünün tamamlanması beklenmektedir.¹²

BM Genel Kurulu 1993'te Güvenlik Konseyi'nde reform üzerine tartışmaya başladığından beri birbirinden farklı uygulanabilir seçeneği modeller öne sürülmüş ve bazı ülkeler kalıcı üye olarak kendilerini önermişlerdi. Afrika ve Latin Amerika Konseyi'de daimi sandalyeden yoksundur. Avrupa fazlasıyla temsil edilirken Asya yeterli temsil edilememektedir. Bu sorunlar kolayca ele alınmamıştır. Konseyin daimi beş üyesi P5 (*Permanent Five*) güçlerinin zayıflamasını istememektedir. Sonuç olarak 1993 yılından bu yana yapılan tekliflerin sayısına rağmen az bir ilerleme kaydedilebilmiştir. Konsey reformunun temel konuları; üyelik, şeffaflık, çalışma yöntemleri ve veto üzerinedir.

P5 zaman zaman bazı ülkelerin tekliflerini desteklese de genellikle Konsey'in gücünü azaltacak herhangi bir üyeliğin genişlemesine karşı çıkmaktadır. Müzakere ederler şimdilerde üye genişlemesini geciktirmektedir. En son, ABD Hindistan'a destek verirken Fransa daimi bir sandalye için Afrika'ya arka çıkmıştır. G4 ülkeleri Konsey'de daimi üyelik için en ciddi aday olarak kendilerini görmektedirler. Brezilya, Almanya, Hindistan ve Japonya BM içinde lider olarak kendilerini konumlandırmış fakat daimi üyelik için yeterince destek toplamakta başarısız olmuşlardır. Devletlerin diğer blokları reform önerilerini ortaya koymuştur. 1990'larda, *Coffee Club* yeni ülkelerin daimi üye olarak eklenmesine karşı çıkmış, onun yerine üyelerin bölgesel bazda seçilerek onlar için daha eşit temsil hakkı oluşturulmasını önermiştir. Bu çaba 2000'li yıllarda İtalya tarafından Konsensüs için Birlik (*Uniting for Consensus*) adı altında aktif olarak bölgesel temelli reform yolunda yeniden çalıştırılmak istenmiştir. Kosta Rika, Ürdün, Lichtenstein, Singapur ve İsviçre'nin içinde bulunduğu diğer bir grup kendilerini S-5 (*the Small Five*) olarak tanımlamış ve Konsey'in reformu için önemli öneriler sunmuştur. S-5 ülkeleri Güvenlik Konseyi, Genel Kurul ve Ekonomik ve Sosyal Komite arasında daha fazla

şeffaflık ve koordinasyonunu savunmuşlardır. Öneri ayrıca veto kullanımı hakkında bazı yönergeler içermektedir. Aynı bir blok olan Afrika Birliği, Konsey'i genişletmek, Afrika ve Latin Amerika'ya daimi sandalye ve bütün bölgede temsilcilerinin yükseltilmesi için öneriler ortaya koymuştur. Konseyin genişlemesi yeni üyelere de veto hakkını vermeyi içermektedir. Aralık 2004'te, Genel Sekreter Kofi Annan Güvenlik Konseyi'ne değişiklik için önerilerini sunmuş, Mart 2005'te bu önerilerini yinelemiştir. İleriye dönük bu reform girişimlerine rağmen bu öneriler taraflar nezdinde kabul görmemiştir.¹³

b. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi için yeni beklentiler nelerdir?

“Uluslararası Örgütlenme Üzerine BM Konferansı” resmî adıyla San Francisco'da 25 Nisan 1945'te yeni bir uluslararası örgütün kurulması konusunda bir konferans düzenlenmiştir. Konferans boyunca “ayrıcalıklı”¹⁴ büyük devletlerle “ayrıcalıksız” devletler arasında derin bir ayrılık oluşmuştur. Özellikle BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto yetkisi konusunda büyük çekişmeler yaşanmıştır.¹⁵ Veto sistemi BM kurulduğundan bu yana tartışma konusudur. Buradaki oylamanın, tıpkı AB Konseyi'ndeki gibi, devletlerin gücüne göre tespit edilmiş bir ağırlıklı oy sistemiyle yapılmasını savunanlar olduğu gibi veto hakkına sahip olan veya bu hakka sahip olmaksızın her halükârda daimi üye olarak Konsey'de yer almak isteyen devletler vardır. Bu arayışlar BM sisteminde revizyon ve reformu gündeme getirmektedir. Fakat BM Şartı'nın tadili hiç de kolay değildir.¹⁶ Bu adaletsiz yapının muhafazasında mevcut daimi üyelerin muhafazakâr tavırlarının da büyük rolü vardır. Dünya siyasetinde ve ekonomisindeki ağırlıklarını önemli ölçüde artıran Hindistan, Almanya, Japonya ve Brezilya'nın Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olma yönünde ciddi talep ve faaliyetleri olmuştur. Japonya'nın, ABD ve diğer bazı devletlerin desteğini alarak BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olma çabaları Çin'in sert muhalefetiyle karşılaşmıştır. Dış politikada uzlaşmacı ve yapıcı bir imaj yakalayan ve uluslararası örgütlere de önemli malî katkılarda

bulunan Almanya, bu imajın da olumlu katkılarıyla BM Güvenlik Konseyi daimi üyeliği için lobi çalışmalarını hızlandırmış ve destek bulmak için kelimenin tam anlamıyla ABD'ye çıkarma yapmıştır. Dünya ekonomisinde ve siyasetinde önemli bir aktör olmasına karşın askerî açıdan söz sahibi olamayan Almanya, Güvenlik Konseyi daimi üyeliği ile askerî alanda da etkin bir aktör haline gelmek istemektedir. Demografik ve ekonomik gelişimine paralel olarak uluslararası siyasetteki etkinliğini artırmaya çalışan Hindistan ve Afrika kıtasının sözcüsü olma iddiasıyla hareket eden Güney Afrika Cumhuriyeti ise Genel Kurul'da BM Güvenlik Konseyi'nin antidemokratik yapısını sert bir dille eleştirmiş ve bu yapıdaki reform taleplerini dile getirmişlerdir.¹⁷

İsviçreli ekonomist ve siyasetçi, BM Genel Kurul Başkanı Joseph Deiss, BM Güvenlik Konseyi'nin reformu konusunun 20 yıldır gündemde olduğunu; çözümün basit, etkili, esnek, olabildiğince geniş bir çevreden destek alan ve BM'nin temel ilkeleri; demokrasi, hesap verebilirlik ve yerinde hizmet ile örtüşür olması gerektiğini belirtmekte ve bir-kaç yıl içinde geçersiz hale gelebilme riski bulunan bir modelde takılıp kalmamak gerektiğinin altını çizmektedir.¹⁸ BM kulislerinde Almanya, Brezilya, Hindistan ve Japonya'nın, Güvenlik Konseyi'nin potansiyel yeni daimi üyeleri olarak görüldükleri koşullarda Afrika ülkelerinin de Konsey'de iki daimi üyelik kazanma çabasında oldukları bilinmektedir.¹⁹

Uluslararası Af Örgütü (*Amnesty International*) Genel Sekreteri Salil Shetty, BM Güvenlik Konseyi'nin özellikle son aylarda Suriye konusundaki sessizliğini eleştirmiş ve Konsey'i bu konudaki tutumundan dolayı sorgulamıştır.

“Güvenlik Konseyi'nin harekete geçmeye karar vermesi için binlerce kişinin hayatını kaybetmesi gerekti. Ayrıca aldığı etkisiz kararlar sadece birkaç uluslararası gözlemcinin bölgeye gönderilmesine yaradı. Üstelik Af Örgütü'nün son raporları Suriye'de yaşananların insanlık suçu olduğunu açıkça gösteriyor. Buna rağmen Konsey hiçbir girişimde bulunma-

di. Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne bile gidilmedi. Maalesef bu sessizliğin ve tepkisizliğin temelinde Rusya'nın Suriye ile olan ticari ve askerî çıkarları bulunuyor. Çin de Rusya'yı koruyor. Ama bu durumun, konseyin daimi üyelerinin her zamanki tavrı olduğunu çok iyi biliyoruz. ABD Mısır'daki diktatörlük rejimini yıllar boyunca destekledi. Fransa da bunu Tunus için yaptı. Bu sebeple Güvenlik Konseyi'nin işleyiş şekli temelden değişmeli. Normalde BM'ye üye ülkeler adına hareket etmeleri gerekli. Oysa bunun yerine onlar kendi çıkarları yönünde kararlar alıyor."²⁰

c. Değişimin önemi

2. Dünya Savaşı galipleri arasında belli konularda görüş ayrılıkları ve gerginlikler yaşanmıştır. Bu dönemde büyük güçlerle küçük devletler arasındaki gerilimin yanı sıra sömürgeci ile sömürge sonrası bağımsızlığını kazanan devletler arasındaki tansiyon dikkat çekmektedir. Güvenlik Konseyi'nde güç sahibi olmak isteyen ülkelere demografik farklılıklar gözetilerek geçici üyelik verilmiş fakat veto yetkisinin beş büyük devlette olması temsil sorununun adaletsizliğini örtememiştir. Sömürge sonrası oluşan devletlerle Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ortaya çıkan yeni devletlerin BM karar alma ve uygulama mekanizmalarına aktif olarak dâhil edilmemeleri, sorunlu bölgelerin BM sistemine yabancılaşmasına neden olmuştur. Bu sebeple BM Güvenlik Konseyi'nin büyük devlet temelli statik ve muhafazakâr yapısı dünya halklarının iktisadi, kültürel, siyasi ve demografik dinamizmini ve hareketliliğini temsil etmekten çok uzakta görünmektedir.

Konsey'de veto edilen kararlar Soğuk Savaş döneminin (iki süper gücün hâkimiyeti) dinamiklerini yansıtmaktadır. Fakat yeni dönemde büyük ekonomilerin ortaya çıkmasıyla çok kutuplu bir düzene doğru gidilmektedir... Bundan dolayı Güvenlik Konseyi'ndeki reform talepleri, yükselmeye başlayan bölgesel güçlerden gelmektedir. Reform tartışmalarında Bosna ve 2003 Irak krizleri dönüm noktalarını oluşturur. Bosna Savaşıyla gün yüzüne çıkan işlevsel problem, savaş sonrası

reform seslerinin yükselmesine neden olmuştur. Bu krizin ardından örgüt bünyesinde BM Genel Sekreteri Butros Galli'nin inisiyatifiyle reform tartışmalarıyla ilgilenen *Open Ended Working Group* adıyla bir kuruluş oluşturulmuştur. 2003 Irak Savaşı'yla birlikte işlevsel tartışmalar yerini yapısal tartışmalara bırakmıştır. Bu tarihten sonra da, BM Genel Sekreteri Kofi Annan süreci dönüm noktasına getirmiştir. "Âkil adamlar"dan oluşan *High Level Panel* kurulmuş ve bu kuruluş reformla ilişkin tamamen yapısal sorunlara işaret eden taslaklar hazırlamıştır. 1945'lerin dünyasıyla 2000'lerin dünyası arasındaki farklılık, yaşadığımız dönemde yeni tehditlerle birlikte yeni nesil güvenlik anlayışlarını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, daha etkin bir BM için yapısal reformların uygulanması zorunludur. Şu anda sistemin hâkim gücü olan ABD, reform konusunda isteksiz olsa da, yeni güçler sisteme dâhil olmaya başladıkça, reformlar da kaçınılmaz olarak yürürlüğe konulabilecektir.²¹

Üye ülkeler BM'yi devletlerin, özellikle büyük güçlerin çıkarlarının temsil edildiği bir organizasyon olarak görmektedir ve BM'den beklentileri, bireylerin ve dünya halklarının haklarını, barış ve güvenliklerini sağlayan bir organizasyon niteliği kazanmasıdır. Bu sebeple sorunların çözümü Güvenlik Konseyi'nin yeniden yapılandırılmasından geçmektedir.

Reformu gerçekleştirmek için öncelikli beş şart:

- Veto yetkisinin kaldırılması.
- Daimi üyelerin çift katmanlı bir yapıyla işlemesi. Veto yetkisine sahip olmayan yeni daimi üyelerin Güvenlik Konseyi'ne dâhil edilmesi.
- BM beyannamesinde değişikliğe gidilerek geçici üyelere tekrar seçilebilme hakkı tanınması (Bu sayede bölgesel lider konumundaki bazı geçici üyelere de daimi üyeler gibi ayrıcalıklar tanınabilir, tabii veto yetkisi dışarıda bırakılarak.).
- Yeni daimi üyelerin eklenmesi. Alternatif oylama teknikleri geliştirilerek Almanya, Japonya, Hindistan, Nijerya ve Brezilya gibi yeni daimi üyelerin eklenmesi.

- Daimi üyeliklerin yeniden dağıtılması. Mevcut beş üyeden bir veya birkaçının daimi üyelikten düşürülerek yeni daimi üyelerin eklenmesi.²²

Uluslararası hukukun gündeminde, güvenlik ve insan hakları bağlantısıyla -ihtiyaç duyulan güvenilir eşik testi ile silahlı müdahalenin meşruluğunu sağlamak için amaçlanan; BM Güvenlik Konseyi'nde reform, Güvenlik Konseyi'ndeki temel karar alma sürecindeki çağın gereksinimlerini karşılamayan 1945 jeopolitik yerleşimini değiştirmek ve temsil hakkını tüm bölgelere adil ve eşit şekilde genişletmek, Güvenlik Konseyi'ni iptal etmek veya incelemek ve gerekli olduğunda insan unsurunu tehdit eden tüm insani krizlere (fiziksel, sosyal, biyolojik, çevresel) müdahale etmek için bir paralel Sosyal ve Ekonomik Güvenlik Konseyi oluşturmaktır.²³

Öte yandan dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birini teşkil eden İslam dünyasının BM'de veto hakkına sahip olan bir temsilcisi bulunmamaktadır. Yeni eklenmesi gündeme gelen üyeler arasında ise herhangi bir Müslüman ülkenin ismi geçmemektedir. Batı dışı toplumların demokratikleştirilmesi ve özgürleştirilmesi için gösterilen canhıraş çabanın ve hassasiyetin BM'nin, özellikle de Güvenlik Konseyi'nin demokratikleştirilmesi için gösterilmemesi düşündürücüdür. BM'nin en büyük açmazı ise siyasi ve askerî kararların alınması ve yürütülmesinde hâlen demokratik ve eşitlikçi bir yapıya sahip olmamasıdır.²⁴

Birçok hükümet sorgusuzca eşitlik isteğini, özellikle üyeliklerin artmasını ve vetonun ortadan kaldırılmasını savunmaktadır. Henüz sayıca ve usule ait değişiklikler Güvenlik Konseyi'nin tam şekli veya vetonun kaldırılması hakkında mutlak konsensüs sağlanamadığı için yürütülememektedir. Konsey, 21. yüzyıl gücünün gerçek dağılımını yansıtmamaktadır. Diplomat ve analistlerden gelen reform önerileri masa ve koltuk arasındaki gerçek dengesizliğe ve Güvenlik Konseyi komisyonu dışında asıl askerî kapasiteye işaret edememekte, dünyadaki ülkelerin total sayıları arasındaki dengesizlik ve Güvenlik Konseyi üyeliği yerine mutlak veto hakkını elinde bulunduran beş ülkeye itiraz edilmektedir.²⁵

BM'ye Üye Devletlerin BM Güvenlik Konseyi için Reform Talepleri ve Türkiye Güvenlik Konseyi'nde reform talepleri aşağı yukarı 20 yıldır gündemdedir. Bu çerçevede 2005 yılında üç reform teklifi sunulmuştur. Bunlardan birincisi Dörtlü Grup diye bilinen Almanya, Japonya, Brezilya ve Hindistan'ın Konsey'in veto hakkına sahip olmayan 10 yeni daimi üyeye 25 üyeye çıkarılmasını kapsamaktadır. İtalya ve Pakistan'ın başı çektiği bir başka grup ülke de Konsey'in 10 yeni geçici üyeye yine 25'e yükseltmesini ikinci bir teklif olarak ortaya atmıştır. Bu iki teklife ilaveten üçüncü bir teklif de 53 üyeye sahip Afrika Birliği'nden gelmiştir. Bu teklif, kıta olarak Afrika'nın Konsey'de daimi üye ile temsil edilmediğinden şikâyetle Konsey'in veto hakkına sahip ikisi Afrika'dan olmak üzere altı daimi ve beş geçici yeni üyeye bugünkü toplam 15 üyeden 26 üyeye çıkarılmasını savunmaktadır. BM Genel Kurulu ve Konsey'de uzun süre tartışılan bu teklifler beklenildiği gibi ihtilaflar ve millî çıkarlar ağır bastıkları için kabul görmemiştir.²⁶

İstanbul'da düzenlenen 3. Boğaziçi Bölgesel Ortaklık Zirvesi'nde de BM'ye reform çağrısı yapılmıştır.

T.C. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül "Türkiye olarak, BM Güvenlik Konseyi ve Bretton Woods kurumları başta olmak üzere siyasete ve ekonomiye yön veren örgütlerin kapsamlı bir reforma tabi tutularak daha kapsayıcı ve adil bir hale getirilmesini arzu ediyoruz. Bu noktada söylemlerimiz kadar bizzat eylemlerimizin de yol gösterici olacağını düşünüyorum." açıklamasında bulunmuştur. Aynı toplantıda, Kral Faysal Araştırma ve İslami Çalışmalar Merkezi Başkanı Prens Turki el-Faysal el-Saud yaptığı konuşmada dünyada adaletli bir sisteme ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak "1945 yılından günümüze kadar uygulanan, tesis edilen uluslararası düzen, maalesef günümüz koşullarını ve ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Günümüzün yenilikleriyle bağdaşacak reformlara ihtiyaç vardır. Kuvvet dengesinin sağlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır." demiştir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde bölgesel sorunların varlığı ile ilgili "Bu sorunlar uluslararası adaleti bekliyor. Bugün yeni bir dünya savaşına ihtiyacımız yok. Geçmişte

insanlık için yapılanların hepsi iş birliğiyle yapılmıştır. BM'nin yeniden yapılanması, daha kapsamlı, daha geniş adil bir çerçeve oluşturması için de birlikte çalışılmasında fayda görüyoruz. Bugün dünyamızın hangi bölgesi olursa olsun her yer olumsuz etkilenmiştir.” açıklamasında bulunmuş ve Güvenlik Konseyi'nin değişmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.²⁷

Genel Kurul için 2012 yılında New York'a gelen üye ülkelerin temsilcilerinin üzerinde en çok durduğu konuların başında reform konusu gelmiştir. İkili görüşmeler, üçlü zirveler ve çok taraflı toplantıların gündeminde, Güvenlik Konseyi'nin üye sayısının artırılması ve veto sisteminin değişmesi vardı ancak tüm çabalara rağmen hiçbir ilerleme sağlanamamıştır. Reform konusu, T.C. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun da Genel Kurul temasları sırasında üzerinde en çok durduğu konulardan biri olmuştur. BM'nin Filistin ve Kıbrıs konusunda yetersiz kaldığına dikkat çeken Davutoğlu, Suriye'deki krizin de reformun kaçınılmaz olduğunu ortaya koyduğunu belirterek, “2. Dünya Savaşı sonrasında oluşan dünya düzeni 21. yüzyılın ihtiyaçlarına cevap vermiyor” açıklamasında bulunmuştur. Geçmişten bu yana değişim talep eden Almanya, Japonya, İtalya, Brezilya, Hindistan, İsveç ve Türkiye gibi ülkelerin çağrıları ve çabalarıyla BM reformu her Genel Kurul toplantısının da temel gündemlerinden biri olmaktadır. Reform talep eden ülkeler, Güvenlik Konseyi'nin üye sayısının artırılmasını, veto sisteminin değişmesini ve BM'nin demokratikleşmesini istemektedir. BM'nin icra organı niteliğindeki Güvenlik Konseyi'nin beş Daimi Üyesi olan ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa ise Konsey'de köklü değişikliğe gidilmesine karşı çıkmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin en kilit üyesi olan ABD; Japonya ve Hindistan'ın Güvenlik Konseyi'ne üye olmasına sıcak bakarken, üye sayısının daha fazla artması halinde BM'nin karar alma mekanizmasının ağırlaşacağını ileri sürmektedir. ABD, BM teşkilatına ilişkin reform çağrılarının ise Güvenlik Konseyi reformundan önce ele alınmasını istemektedir. BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da eski genel sekreterler Butros Gali, Kofi Annan gibi reform sürecine destek vermektedir ancak selefleri gibi o da Güvenlik

Konseyi engelini aşamamaktadır. BM'de reform talep eden 120 üyeli Bağlantısızlar Hareketi'nin eylül ayı başlarında İran'da düzenlediği toplantıya katılan Genel Sekreter, BM'de reform talebini şu sözlerle ifade etmiştir: “BM kendi içinde daha demokratik olmalı. BM'de temsil oranı artırılmalı. Bunun için reformlar yapılmalı. Bana İran'a gelmemem için çok baskı yapıldı. Ama ben diplomasiden yanayım.”²⁸

Türkiye'deki akademisyenlerden Sedat Laçiner, 21. yüzyılda küresel politikaların medeniyetler arasındaki ilişkilerle şekilleneceğini, Güvenlik Konseyi'nin medeniyetler arasındaki bu dengiyi yansıtması gerektiğini, bunun için kurulda Müslüman bir ülkeye de ihtiyaç olacağını ve Türkiye'nin bunun için en uygun aday olduğunu söylemektedir. Laçiner, Türkiye'nin BM'nin daha demokratik hale gelmesi ve dünyanın değişen jeopolitiğini daha fazla temsil edebilmesi için BM Güvenlik Konseyi'nin genişletilmesi yönünde yapılacak reformları memnuniyetle desteklediğini belirtmiştir. Sedat Laçiner, büyüyen ekonomisi ile laik bir Müslüman demokrasi olarak Türkiye'nin Güvenlik Konseyi için diğer büyük Müslüman ülkelere oranla Avrupa ülkeleriyle İslam arasındaki boşluğu doldurabilecek bir köprü ve BM Güvenlik Konseyi için de “mükemmel bir aday” olacağını ifade etmektedir.²⁹

2009-2010 döneminde Güvenlik Konseyi geçici üyeliğini başarıyla tamamlayan ve 2015-2016 dönemi için de aday olduğunu açıklayan Türkiye'nin son dönemde BM barışı koruma misyonlarına ve dünya barışına katkıda bulunması, küresel sorunlara dikkat çekerek çözüm arayışı içinde olması adaylık için elini güçlendirmektedir. T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Endonezya'nın Bali kentinde düzenlenen 5. Bali Demokrasi Forumu'ndaki konuşmasında dünyanın bütün ülkelerinin, devletlerinin yer aldığı BM topluluğunun, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi dışında etkinliği olmadığını, beş daimi üyeden birinin veto oyu kullanmasının sonuca gitmeyi engellediğini, BM'nin yapısındaki sıkıntılardan dolayı İsrail-Filistin, İsrail-Gazze, Somali ve Myanmar'da yaşanan sorunların çözülmediğini, BM Güvenlik Konseyi'nde “daimi”

ve “geçici üyelik” gibi bir ayrımın yanlış olduğunu, BM Güvenlik Konseyi’nin veya BM’nin kurucu şartında olduğu gibi, eğer büyük uluslarla küçük uluslar hak eşitliğine sahipse, BM üyesi bütün ülkelerin daimi üye statüsünde olması gerektiğini vurgulamıştır. Erdoğan konuşmasında

Sonuç

Dünyada barış ve güvenliği sağlamak; eşitlik ve kendi kaderini belirleme ilkeleri temelinde ülkeler arasında dostane ilişkileri geliştirmek; ekonomik, toplumsal, kültürel ve beşeri sorunları çözüme uluslararası iş birliğini tesis etmek amacıyla kurulan BM’nin kuruluşundan bu yana 68 yıl geçti. 193 ülkenin üye olduğu bu yapıda birçok ülke, bütün ülkelerin eşit haklara sahip olduğu bir yapı arzulamaktadır.

2. Dünya Savaşı’ndan sonra gücü eline geçiren aktörler; ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti BM Anlaşması’na göre uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için BM içinde oluşturulan Güvenlik Konseyi organının daimi üyeleridir. Daimi üyeler gerektiğinde bir ülke için uygulanacak ekonomik ambargo, ticari ambargo veya kuvvet kullanımı kararını verebilirken veto hakkını da tamamıyla ellerinde bulundurmaktadır. Bu beş devletin yanında Konsey’e iki yılda bir 10 geçici ülke seçilmektedir. Fakat geçici ülkeler alınacak kararlara daimi üye ülkeler gibi etki edememektedir. Daimi bir üyenin verdiği veto kararı diğer 14 ülkenin olumlu kararını hiçe sayabilmektedir. Bu durum BM’ye üye diğer ülkeler tarafından değiştirilmek istenmekte ve en azından her bölgenin söz sahibi olduğu bir yapının var olması gerektiği vurgusu yapılmaktadır.

BM’ye üye devletlerin isteği üzerine yapılan ufak çaplı reformlar hariç BM hâlâ aynı sistemle idare edilmektedir. BM Güvenlik Konseyi daimi üye devletlerinin veto yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılması bazı ülkelere önerilmekte, bu öneriler arasında, bir kararın geri çevrilmesi için en az iki veya üç daimi ülkeden veto görmesi ya da veto hakkının kullanılabilmesi konularının sınırlandırılması teklifleri bulunmaktadır.

daimi üyeler içinde sadece üç kıtanın -Amerika, Avrupa ve Asya- olduğunun altını çizerek diğer kıtalar ve inanç grupları daimi üyeler içinde temsil edilmediği takdirde dünyada adaletin tesis edilemeyeceğini belirtmiştir.³⁰

Konsey’de veto edilen kararlar Soğuk Savaş döneminin (iki süper gücün hâkimiyeti) dinamiklerini yansıtmaktadır. Fakat yeni dönemde büyük ekonomilerin ortaya çıkmasıyla çok kutuplu bir düzene doğru gidilmektedir. Bu yüzden Güvenlik Konseyi’ndeki reform talepleri, yükselmeye başlayan bölgesel güçlerden gelmektedir. Reform tartışmalarında dönüm noktalarını Bosna ve 2003 Irak krizleri oluşturmaktadır. Bosna Savaşı’yla gün yüzüne çıkan işlevsel problem, savaş sonrası reform seslerinin yükselmesine neden olmuştur. Bu krizin ardından örgüt bünyesinde BM Genel Sekreteri Butros Galli’nin inisiyatifiyle reform tartışmalarıyla ilgilenen *Open Ended Working Group* adıyla bir yapı oluşturulmuştur. 2003 Irak Savaşı’yla birlikte işlevsel tartışmalar yerini yapısal tartışmalara bırakmıştır. Bu tarihten sonra da BM Genel Sekreteri Kofi Annan süreci dönüm noktasına getirmiştir. 1945’lerin dünyasıyla 2000’lerin dünyası arasındaki farklılık, yaşadığımız dönemde yeni tehditlerle birlikte yeni nesil güvenlik anlayışlarını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla daha etkin ve adaletten yana bir BM için yapısal reformların uygulanması zorunlu hale gelmiştir.

Sonuç olarak BM Güvenlik Konseyi’nin reform ihtiyacı açık bir şekilde kendini göstermektedir. Türkiye’nin de bu yönde çaba gösterilmesi konusunda ısrarcı olacağı ve bu yolda yalnız kalmayacağı anlaşılmaktadır. Gelinek noktada Az Gelişmiş Ülkeler (*Least Developed Countries/LDCs*) başta olmak üzere, sistemin değişmesini isteyen ülkelerin birlikte hareket edeceklerini söylemek hatalı olmayacaktır. Uzun vadede sistemin değişimi kabullenmesi veya işlevini yitirerek alternatifler üretilmesi beklentiler arasındadır.

Sonnotlar

¹ Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, *Devletler Arası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar*, İstanbul: Alfa Yayım, 4. Basım, 2010, s. 5-9.

² Stratejik Düşünce Enstitüsü, *Güvenlik Konseyi'nde Reform İhtiyacı*, <http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageID=0&colum-nID=0&newsID=1638>.

³ <http://www.turkishny.com/other-news/4-other-news/45371-qbmgkde-reform-gorumeleri-bu-yl-balayabilirq>.

⁴ http://www2.irna.ir/index2.php?option=com_news&task=popup&code=1101185182114711&pinde-x=&pfrom=0&-no_html=1&lang=fa.

⁵ Birleşmiş Milletler, <http://www.un.org.tr/>.

⁶ Kenan Arıbaş, *Küresel Çağda Siyasi Coğrafya*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2007, s. 73.

⁷ Hasgüler, Uludağ, s. 108,113,114.

⁸ <http://www.sde.org.tr/haberler/1638/guvenlik-konse-yinde-reform-ih-tiyaci.aspx>.

⁹ <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>.

¹⁰ <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html#1g>.

¹¹ United Nations Security Council, Home page, <http://www.un.org/en/sc/> (29 Aralık 2012).

¹² Feyzullah Yılmaz, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Reformu: Eleştirel Bir Yaklaşım”, *BSV Bülten*, Sayı 65, Yıl 2007. http://www.bisav.org.tr/yayinlar.aspx?-module=makale&menuID=3_3&ya-yintipid=3&yayinid.=17&makaleid=346 (31 Aralık 2012).

¹³ Global Policy Reform, *Background on Security Council Reform*, <http://www.globalpolicy.org/security-council/security-coun-cil-reform/49885.html?itemid=1321> (2 Aralık 2013).

¹⁴ Konseyin daimi üyeleri hangi ölçütlere göre belirlenmişti? O dönem itibarıyla bunlar gerçekten de dünyada yüz ölçümü ve nüfus bakımından en geniş topraklara hükmetmekteydiler. Sovyetler Birliği ve Çin Asya kıtasının büyük bölümünü kaplıyordu. ABD geniş topraklarının yanı sıra en büyük ekonomik ve askerî güç olarak öne çıkmaktaydı. İngiltere ve Fransa'nın günümüzdeki durumuna bakarak bu devletlerden daha kala-balık ve büyük başka devletler varken niçin bu ikisine de veto imtiyazının verildiği sorulabilir. Fakat 1945 itibarıyla İngiltere ve Fransa Asya, Afrika ve Okyanusya'da pek çok sömürgeye sahipti, bu itibarla da nüfus ve toprak olarak öteki üç imtiyazlı devlet ayarındaydılar... O dönem itibarıyla insanlığın yarısından çoğu üzerinde egemen olan bu beş devletin uzlaşmasıyla dünyada barış ve düzenin tesisi olanaklı olabilirdi. Bunlardan herhangi birinin dışlanması o gün için dünya barışını etkileyecek bir aktörün dünya sistemine alınmaması anlamına gelecekti.

¹⁵ Hasgüler, Uludağ, s. 98.

¹⁶ A.g.e., s. 99.

¹⁷ Talha Köse, “BM’de reform ve BM’nin geleceği”, *Anlayış Dergisi*, Sayı 29, Ekim 2005.

¹⁸ BM Genel Kurulu Başkanı: “Güvenlik Konseyi’nde reform zamanı geldi”, 09.06.2011. <http://www.euractiv.com.tr/6/article/bm-genel-kurulu-baskani-guvenlik-konseyinde-re-form-zaman-geldi-018865>.

¹⁹ http://haber.rotahaber.com/bm-guvenlik-konseyi-reformu-aciklandi_128147.html.

²⁰ Uluslararası Af Örgütü’nden BMGK’ye reform çağrısı, <http://tr.euronews.com/2012/05/24/uluslararasi-af-orgutu-n-den-bmgk-ye-reform-cagrisi/> (2 Aralık 2012).

²¹ Medine Çağlayan, “Değişen Dünya Düzeninde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Reformları”, Değerlendirme: Harun Aladağlı, 23 Aralık 2008.

http://www.bisav.org.tr/yayinlar.aspx?module=makale&-menuID=3_3&yayintipid=3&yayinid=34&makaleid=519 (2 Aralık 2012).

²² Talha Köse, “Birleşmiş Milletler kimi temsil eder?”, *Anlayış Dergisi*, Ekim 2003.

²³ David Held, “Reframing Global Governance: Apocalypse Soon or Reform?”, *New Political Economy*, Sayı 11, No. 2, June 2006.

²⁴ Talha Köse, “BM’de reform ve BM’nin geleceği”, *Anlayış Dergisi*, Ekim 2003.

²⁵ Bart M.J. Szewczyk, “Variable Multipolarity and U.N. Security Council Reform”, Sayı 53, No. 2, Yaz 2012.

²⁶ Fikret Ertan, “Obama, Hindistan ve BM reformu”, *Zaman*, 11 Kasım 2010. http://www.zaman.com.tr/columnistDetail_getNewsByİd.action?newsİd=1051519 (13 Ocak 2013).

²⁷ Aye Ekin Gündüz, “BM’de reform için yeni bir dünya savaşı mı gerekiyor?”, *Star*, 14 Aralık 2012. <http://haber.stargazete.com/sondakika/bmde-reform-icin-yeni-bir-dunya-savasimi-gerekliyor/haber-711799> (13 Aralık 2013)

²⁸ Ergülen Toprak, “BM’de Bitmeyen Reform Tartışması Yine Gündemde”, *TURKISHNY*, 29 Eylül 2012. <http://www.turkishny.com/headline-news/2-headline-news/101910-bm-de-bitmeyen-reform-tartismasi-yine-gundemde> (13 Ocak 2013).

²⁹ AKİ, İtalyan Haber Ajansı, “Türkiye Güvenlik Konseyi Daimi Üyeliği için İdeal Ülke”, 12 Nisan 2005. <http://www.usakgun-dem.com/haber/112/t%C3%BCrkiye-g%C3%BCvenlik-konseyi-daimi-%C3%BCyeliği-i%C3%A7in-ideal-%C3%BCİke.html>.

³⁰ *TRT Avaz*, 09.11.2012. <http://www.trt.net.tr/trtavaz/imf-i-le-calismayi-arzu-etmiyoruz--haber-detay,62567.aspx> (14 Ocak 2013).

Kaynakça

- AKI, İtalyan Haber Ajansı, “Türkiye Güvenlik Konseyi Daimi Üyeliği için İdeal Ülke”, 12 Nisan 2005. <http://www.usakgundem.com/haber/112/t%C3%BCrkiye-g%C3%BCvenlik-konseyi-daimi%C3%BCyeliği-i%C3%A7in-ideal-%C3%BClke.html>.
- Arıbaş, Kenan, *Küresel Çağda Siyasi Coğrafya*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2007.
- Birleşmiş Milletler, <http://www.un.org.tr/>.
- BM Genel Kurulu Başkanı: “Güvenlik Konseyi’nde reform zamanı geldi”, 09.06.2011. <http://www.euractiv.com.tr/6/article/bm-genel-kurulu-baskani-guvenlik-konseyinde-reform-zaman-geldi-018865>.
- Çağlayan, Medine, “Değişen Dünya Düzeninde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Reformları”, Değerlendirme: Harun Aladağlı, 23 Aralık 2008.
- Ekin Gündüz, Ayşe, “BM’de reform için yeni bir dünya savaşı mı gerekiyor?”, Star, 14 Aralık 2012. <http://haber.stargazete.com/sondakika/bmde-reform-icin-yeni-bir-dunya-savasi-mi-ge-rekior/haber-711799>.
- Ertan, Fikret, “Obama, Hindistan ve BM reformu”, *Zaman*, 11 Kasım 2010. http://www.zaman.com.tr/columnistDetail_getNewsByİd.action?newsİd=1051519.
- Global Policy Reform, Background on Security Council Reform, <http://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/49885.html?itemid=1321>.
- Hasgüler, Mehmet, Mehmet B. Uludağ, *Devletler Arası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar*, İstanbul: Alfa Yayın, 2010.
- Held, David, “Reframing Global Governance: Apocalypse Soon or Reform!”, *New Political Economy*, Sayı 11, No. 2, Haziran 2006. http://haber.rotahaber.com/bm-guvenlik-konseyi-reformuaciklandi_128147.html.
- http://www.bisav.org.tr/yayinlar.aspx?module=ma-kale&menuİD=3_3&yayintipid=3&yayinid=17&makaleid=346.
- http://www.bisav.org.tr/yayinlar.aspx?module=ma-kale&menuİD=3_3&yayintipid=3&yayinid=34&makaleid=519.
- <http://www.turkishny.com/other-news/4-other-news/45371-q-bmgkde-reform-gorumele-ri-bu-yl-balayabilirq>.
- <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html#1g>.
- http://www2.irna.ir/index2.php?option=com_news&task=popup&code=1101185182114711&pin-dex=&pfrom=0&no_hm-1=1&lang=fa.
- Köse, Talha, “Birleşmiş Milletler kimi temsil eder?”, *Anlayış Dergisi*, Ekim 2003.
- Köse, Talha, “BM’de reform ve BM’nin geleceği”, *Anlayış Dergisi*, Sayı 29, Ekim 2005.
- Stratejik Düşünce Enstitüsü, *Güvenlik Konseyi’nde Reform İhtiyacı*, <http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageİD=0&columnİD=0&newsİD=1638>.
- Szewczyk, Bart M.J., “Variable Multipolarity and U.N. Security Council Reform”, Sayı 53, No. 2, Yaz 2012.
- Toprak, Ergülen, “BM’de Bitmeyen Reform Tartışması Yine Gündemde”, *TURKISHNY*, 29 Eylül 2012. <http://www.turkishny.com/headline-news/2-headline-news/101910-bmde-bitmeyen-reform-tartismasi-yine-gundemde>.
- TRT Avaz*, 09.11.2012. <http://www.trt.net.tr/trtavaz/imf-ile-calismayi-arzu-etmiyoruz--haber-detay,tr,62567.aspx>.
- Uluslararası Af Örgütü’nden BMGK’ye reform çağrısı, <http://tr.euronews.com/2012/05/24/uluslararasi-af-orgutu-nden-bmgk-ye-reform-cagrisi/>.
- United Nations Security Council, Home page, <http://www.un.org/en/sc/>.
- Yılmaz, Feyzullah, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Reformu: Eleştirel Bir Yaklaşım”, BSV Bülten, Sayı 65, Yıl 2007.